

використанням дистанційного навчання актуальним є, серед іншого, удосконалення змісту, методів, форм організації навчальної діяльності студентів, способів аналізу і корекції її результатів відповідно до нових дистанційних технологій.

Література:

1. Сериков Г. Н. Самообразование: Совершенствование подготовки студентов. Иркутск.: Изд-во Иркут. ун-та. 1991. 232 с.
2. Сисоєва С. О. Проблеми дистанційного навчання: педагогічний аспект. *Неперервна професійна освіта: теорія і практика: наук-метод журнал*. 2003. Вип. 3-4. С. 78-87.
3. Шуневич Б. Теоретичні основи дистанційного навчання: Навч. посібник. Львів: Видавництво Національного університету «Львівська політехніка», 2006. 244 с.

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-041-4-64>

ФОРМУВАННЯ ЛІТЕРАТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЗАСОБАМИ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ

Вірта С. Є.

викладач-методист

*КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради
м. Луцьк, Україна*

Жалко Т. Й.

кандидат філологічних наук,

*доцент кафедри інформаційної діяльності та туризму
Відокремлений структурний підрозділ закладу вищої освіти
«Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна»
Луцький інститут розвитку людини
м. Луцьк, Україна*

Кожна доба має свої засоби самовираження і сьогодні сучасна людина живе у світі, де все змінюється з блискавичною швидкістю. Розвиток технологій швидко змінив характер того, як люди читають та обмінюються інформацією в побуті й на роботі, та й саме поняття читацької грамотності інтерпретується по-різному. Здатність виявити

будь-які види інформації, знайти доступ до них, зрозуміти їх та осмислити становить невід'ємну ознаку освіченої людини сучасного суспільства, тому освітні цілі продовжують корегувати акценти в навчанні здобувачів освіти. Беззаперечним є одне: вимоги до освіченості людини зростають з кожним роком, тому й актуальним залишається критичне мислення у навчанні. Концепція Нової української школи орієнтована на формування у здобувача освіти десяти ключових компетентностей. Визначено спільні для всіх компетентностей наскрізні вміння, одне з яких – критичне мислення [2].

Реальність вимагає від педагогів пробуджувати і зміцнювати творчі сили дитини, тому починати розвивати критичне мислення необхідно якомога раніше. Бо чим дорослішою стає людина, тим складніше їй сприймати нове й відмовлятися від засвоєних роками перевірених способів поведінки, піддавати їх сумніву.

Уроки літературного та позакласного читання – це невід'ємний складник курсу культури читання в початковій школі. Основною метою позакласного читання молодших класів є формування в учнів стійкої потреби самостійного й осмисленого читання, систематичного читання книг, спираючись на знання й навички. Досягти цієї мети можна лише на основі вироблення в школярів позитивного ставлення до читання за власною ініціативою. Головне для учнів початкових класів усвідомити й прийняти, що читання – це один із видів культурного та змістовного проведення дозвілля, а не лише обов'язок учня. Педагогу важливо відкрити ще один секрет читання – ним можна насолоджуватися: поезію читаємо по словах і рядках; твори історичного змісту – реченнями; оповідання, казки, повісті – абзацами; дитячі пригоди та детективи – сторінками, щоб не пропустити цікаві події, зрозуміти, а головне поділитися новими знаннями з друзями.

Врахування тематично-жанрового, художньо-естетичного, літературознавчого принципів є визначальним для відбору текстів на уроках читання. Лінійно-концентричний підхід реалізується у відборі творів і структуруванні інших тем, найважливіших для літературного і морального розвитку учнів. У змісті читання молодших школярів переважають наскрізні теми і жанри, які формують початки системного мислення. Не менш важливим є запровадження у наскрізних темах монографічного підходу у доборі і структуруванні навчального матеріалу. Подання відомостей про українських і зарубіжних авторів, що передбачає підбірку найважливіших відомостей про життя і творчість письменників, мотивацію до самостійного читання їхніх творів, залучення до елементарної пошукової пізнавальної та краєзнавчої роботи літературного характеру.

Із творчістю деяких авторів учні ознайомлюються на уроках літературного читання. Це твори Т. Шевченка, Л. Українки, М. Рильського, Л. Костенко, М. Сингаївського, В. Сухомлинського та ін. Неодноразові «зустрічі» з авторами та їх творами, що мають великий виховний і розвивальний потенціал, безумовно, сприяють літературній освіченості і загальному розвитку учнів. Визначальну роль відіграють нетрадиційні уроки-сходинки монографічного вивчення творчості письменників з позиції розвитку пізнавальної активності молодших школярів. Тому що інтерес – позитивна емоція, яка, перетворюючись в емоційну рису, стає мотивацією навчання.

Прагнення дізнатися нове, мотивоване інтересом, приємне для школярів, бо вони – нові, творчі, оригінальні, викликають радість. Як результат цього – почуття впевненості у собі, задоволення своєю роботою.

На уроках монографічного вивчення творчості письменника саме педагог стимулює учнів до розвитку критичного мислення під час читання художніх творів. Адже такі уроки передбачають не лише сприйняття інформації про автора як митця, але уявлення про людину у різні часи (дитинство, юність, зрілість), формування світоглядних уявлень, власного бачення, інтерпретацію, аналізу його творів, ставлення до прочитаного. Учні задумуються над тим, що нового вони дізналися, порівнюють із тим, що вже було відомо, дискутують про зміст прочитаного, і таким чином навчаються самостійно досліджувати матеріал, конструювати власні знання й уміння. Читання активізує та збагачує словниковий запас учнів, формує в них образне мислення, уяву, фантазію, які супроводжуються словесною творчістю та інтелектуально-мовленнєвою активністю.

Розглянемо практичне використання технології розвитку критичного мислення на монографічних уроках, присвячених вивченню творчості Лесі Українки. Актуальним для вивчення біографічного матеріалу, поезії та прози Лесі Українки на уроках літературного читання як у другому, третьому так і в четвертому класах буде графічний методичний прийом «Знаю – хочу знати – взнав». Мета методу – навчити графічної організації, логічного і змістовного структурування матеріалу, формулювання запитань, аналізу знань школярів [4, с. 25]. Метод можна застосовувати у будь-якій структурній частині уроку. Разом з учнями складаємо таблицю з трьох колонок: «Знаю – хочу знати – взнав». До ознайомлення зі змістом теми уроку, твором, ми запропонуємо заповнити першу колонку «Знаємо». Додатково можна використовувати фото– та відеоматеріали – зображення пам'ятника письменниці, дитячі родинні фотографії.

Цікавим об'єктом дослідження на уроці буде повість-казка про дитинство та юність Лесі Українки Євгена Білоусова «Лесина пісня». Цей твір знайомить читача з дитячими та юнацькими роками видатної української письменниці Лесі Українки. Жанр казки дає можливість Євгенові Білоусову призначити головними персонажами розповіді Пісню, Колядку, Слово, Вишиванку, Загадку, Крашанку. «А за старших були в них Слово та Пісня» [1, с. 6]. Історія та легенди Луцька, землі Волинської мережують з легендами, історіями, подіями роду Косачів. Й читач стає учасником усіх подій, родинних свят, народженням спочатку Михайла, згодом Лариси (Лесі). А Слово й Пісня поряд – розповідають та приказують народну мудрість. Леся Українка постає перед читачем звичайною дівчинкою, проте водночас ми бачимо й те, що згодом формує особливу харизму письменниці. Маленькому читачеві близьким є образ дівчинки, її прагнення, бажання, пошуки, відкриття, спілкування зі світом природи, словом, пісню. Розповідь не лише про Лесю Українку, а й про Ольгу Петрівну Косач – надзвичайну жінку, яка навчила своїх дітей любові до рідного краю, рідної мови, роду українському в той час, коли один із чорних царів хвалився: «Я вже всі школи українські позакривав» [1, с. 5]. Саме через казку і «чорних царів» дізнаються читачі про історію українського Слова, Пісні, Приказки.

Здобувачі освіти не лише вчаться структурувати матеріал, які вони знають, але й мають можливість висловити власні бажання у колонці «Хочу знати» про дівчинку Лесю, про братиків і сестричок, про ігри, мандрівки, що читали, чим захоплювалися. Формулювання запитань є одним із механізмів формування навичок критичного мислення. Можна з упевненістю сказати, що вміння ставити запитання сприяє активній позиції молодшого школяра в освітньої діяльності: запам'ятовуванню нового матеріалу; вмінню виявляти логічну послідовність; знаходити головне; здійснювати самоперевірку правильності поставлених запитань і відповідей на них.

Отже, уроки літературного та позакласного читання є основою формування читацької культури, яка базується на стратегії використання технології розвитку критичного мислення в освітньому процесі. Застосування на матеріалах художніх творів основних операцій критичного мислення – порівняння, аналізу, класифікації та оцінки – дають можливість здобувачам освіти засвоїти не лише літературознавчі поняття, а засобами читання виховати читача, естетично розвиненого, з позитивним емоційним досвідом, здатного висловлювати своє ставлення до прочитаного, формувати запитання, відчувати радість від спілкування з книгою.

Література:

1. Білоусов Є. Лесина пісня: повість-казка про дитинство та юність Лесі Українки. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2009. 112 с.
2. Закон України «Про освіту» № 2657-VIII від 18.12.2018. URL : <http://osvita.ua/legislation/law/2231/> (дата звернення: 21.01.2020).
3. Педрада портал освітян України. Розвиток критичного мислення учнів – практичні поради. URL : <https://www.pedrada.com.ua/article/2108-11-kompetentnostey-uchnuya-pochatkovo-shkoli-chek-1st-dlya-vchitelya/> (дата звернення: 20.01.2020).
4. Путівник з розвитку критичного мислення в учнів початкової школи: методичний посібник для вчителів / автори-укладачі: О. І. Пометун, І. М. Сущенко. Київ, 2017. 96 с.

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-041-4-65>

**ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ
ДО ФОРМУВАННЯ ЛОГІЧНОГО МИСЛЕННЯ
УЧНІВ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ**

Григорчук Т. В.

аспіранта I курсу

*Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського,
вчитель початкових класів*

*КЗ «Навчально-виховний комплекс: загальноосвітня школа
I-III ступенів-гімназія № 6 Вінницької міської ради»
м. Вінниця, Україна*

За даними досліджень вітчизняних вчених – Г.О. Балла, Л.С. Виготського, Ю.З. Гільбуха, В.В. Давидова, О.К. Дусавицького, Д.Б. Ельконіна, Г.С. Костюка, С.Д. Максименка, В.О. Моляко, С.Л. Рубінштейна, О.В. Скрипченка, Ю.М. Швалба, – розвиток мислення є одним з основних завдань навчальної діяльності.

Аналіз спеціальної літератури дозволив виявити, що поняття «логічне мислення» почало формуватися з давніх часів, коли і було закладено структуру міркувань, понять, умовиводів, яка використовується на сучасному етапі розвитку науки і суспільства в цілому. Загальні положення представлених теорій є своєрідним сплавом